

**Пропозиції щодо уточнення та доповнення рекомендацій просимо надсилати на адресу [niss@niss.lviv.ua](mailto:niss@niss.lviv.ua)**

*Проект*

## **ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІ МЕХАНІЗМИ ПІДТРИМКИ СУБ'ЄКТІВ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ДІЇ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ З ЄС**

### **Рекомендації учасників конференції**

Євроінтеграція нашої держави та реалізація положень Угоди про асоціацію з ЄС генерує низку викликів, проте й відкриває перед Україною нові можливості, у т. ч. пов'язані зі збільшенням обсягів зовнішньоекономічної діяльності на ринку країн ЄС.

В цілях сприяння ширшій експансії вітчизняних товарів (робіт, послуг) на ринки ЄС та реалізації зовнішньоекономічного потенціалу суб'єктів реального сектору економіки, зміцнення їх конкурентних позицій на внутрішньому ринку актуалізується завдання реалізації дієвих фінансово-економічних механізмів підтримки суб'єктів реального сектору економіки України в умовах дії Угоди про асоціацію з ЄС.

Важливим аспектом є комплексність державної політики. Узгоджені інструменти та заходи доцільно реалізувати на рівні центральних, регіональних та місцевих органів влади, за видами економічної діяльності та функціональними аспектами фінансово-економічної системи країни.

### **Механізми та інструменти державної політики:**

- формування в Україні умов ведення господарської діяльності, максимально наближених до інституційних стандартів ЄС. Передусім це стосується конкурентної політики та антимонопольного (антикартельного) регулювання ринків шляхом посилення інституційної спроможності та вагомості регуляторного впливу антимонопольного комітету на реальний сектор економіки (наприклад, шляхом розширення його прав щодо проведення розслідування картельних змов та регулювання діяльності природних монополій, а також через запровадження виборності керівних органів цієї структури та забезпечення публічності їх роботи), відмови від прямого субсидування суб'єктів реального сектора економіки та створення умов для поширення конкуренції в його межах;

- покращення інституційно-правового базису фінансово-економічної підтримки суб'єктів реального сектору економіки (удосконалення законодавства зі створення та функціонування суб'єктів інфраструктури фінансово-інвестиційного забезпечення суб'єктів реального сектору економіки – експортерів; удосконалення системи державного управління підтримкою експорту, створення єдиних центрів координації фінансово-ресурсної та інформаційно-маркетингової підтримки, залучення прямих іноземних інвестицій; впровадження податкових пільг виробникам–експортерам високотехнологічної продукції та при ввезенні в Україну устаткування, обладнання, комплектуючих та інших товарів, які необхідні для технологічного

переоснащення підприємств; розвиток інституційно-правових засад співпраці державних і приватних інституцій підтримки експорту і залучення прямих іноземних інвестицій; інституційна підтримка експортного потенціалу МСП);

- реалізація системної інформаційної кампанії щодо диверсифікації напрямів міжнародного науково-технологічного та виробничого співробітництва, що передбачає надання інформаційно-консультаційної підтримки суб'єктам підприємницької діяльності щодо можливостей та умов їх виходу на європейські ринки у рамках Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС, у т. ч. шляхом участі українських промислових підприємств та науково-дослідних організацій у проектах Рамкової програми ЄС з досліджень та інновацій «Горизонт 2020»;

- розширення бюджетно-фінансової підтримки та становлення її інфраструктури (розвиток діяльності експортно-кредитних агентств та організацій зі сприяння експорту; створення фонду страхування експортних кредитів, спеціалізованих фондів фінансової підтримки пріоритетних експортно-орієнтованих проектів, розширення практики державних гарантій);

- ефективне використання фінансових можливостей від співпраці України та ЄС;

- заміщення частини витрат експортерів при виході на ринки ЄС, у т. ч. шляхом повної конвергенції вітчизняної системи стандартизації і сертифікації до норм і стандартів ЄС;

- створення сприятливих умов для розширення експортного потенціалу українських суб'єктів реального сектору економіки, підвищення конкурентоспроможності вітчизняних товарів на світових ринках шляхом пришвидшення утворення експортно-кредитного агентства, забезпечення формування та сплати його статутного капіталу відповідно до Закону України «Про забезпечення масштабної експансії експорту товарів (робіт, послуг) українського походження шляхом страхування, гарантування та здешевлення кредитування експорту» (від 20.12.2016 № 1792-VIII), а також завершення громадського обговорення і подання на затвердження КМУ проекту розпорядження «Про схвалення Експортної стратегії України: Дорожньої карти стратегічного розвитку торгівлі на період 2017-2021 років», в якому деталізовані перспективні для розвитку експорту сегменти та види продукції, визначені стратегічні партнери в експорті цих видів продукції, означені принципи організаційної й фінансової підтримки державою експортної діяльності;

- забезпечення наближення вітчизняного законодавства у сфері розвитку АПК до вимог і положень Спільної аграрної політики (САП) країн ЄС, першочергово, в частині забезпечення функціонування аграрного ринку, надання дотацій та виплат субсидій, шляхом переходу від прямої підтримки виробників сільськогосподарської продукції до фінансування спільних масштабних інфраструктурних проектів, удосконалення та спрощення сертифікації безпечності харчових продуктів;

- забезпечення програмної підтримки техніко-технологічного переоснащення суб'єктів господарювання АПК, передусім малих та середніх

сільськогосподарських підприємств тваринницької галузі, на засадах використання інновацій та лізингу з можливістю часткової компенсації вартості збудованих тваринницьких приміщень, придбаного обладнання та устаткування за рахунок коштів державного та місцевого бюджетів;

- спрямування частини фінансових ресурсів, які виділяються на підтримку сільського господарства, у розвиток та модернізацію інфраструктури, яка перебуває у власності держави або сільських територіальних громад (будівництво та реконструкція доріг, елеваторів, зернохосвищ тощо);

- поетапне запровадження ринкового обігу земель із обмеженням частки землеволодіння в руках одного власника та виключення (на першому етапі) можливості купівлі земель сільськогосподарського призначення юридичними особами (заливши це право лише за фермерами та сільськими територіальними громадами на конкурентних засадах).

Можливості реалізації потенціалу вітчизняних підприємств реального сектору економіки в умовах дії Угоди про асоціацію з ЄС у значній мірі стримуються недоліками функціонування їх соціально-трудової сфери. Причинами цього є невідповідність українського законодавства рамковому законодавству ЄС, відсутність ефективного соціального діалогу та співпраці членами-партнерами Угоди з просування ініціатив забезпечення гідних умов праці, „слабкість” правових норм та мотивації до укладання колективних договорів і угод, лише часткова імплементація нових стандартів колективно-договірного регулювання соціально-трудових відносин на ринку праці.

Зважаючи на тенденції, які не сприяють забезпеченню ефективного співробітництва в рамках реалізації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, пріоритетними засобами активізації реформ і перетворень у сфері соціального діалогу мають стати:

- дотримання передбачених Угодою змін у сфері трудових прав, безпеки на робочому місці, недискримінації в трудових правах за різними ознаками, посилення співпраці у сфері професійно-трудової та вищої освіти у відповідності до стандартів ЄС, гармонізація кваліфікацій і робочого стажу українських та європейських працівників; превалююче дотримання базових умов трудового та соціального законодавства; дотримання високого рівня адміністративного контролю за сферою соціально-трудових відносин;

- адаптація українського законодавства до директив Єврокомісії, які стосуються безпеки на робочому місці, зокрема, на промислових підприємствах, безпеки під час використання обладнання, охорони праці під час роботи з небезпечними речовинами, а також в умовах вібрації, шуму, електромагнітного поля, штучного оптичного випромінення. Ці норми мають бути приведені у відповідність з європейськими стандартами.

#### **Механізми та інструменти регіональної політики:**

- становлення і розвиток інфраструктури фінансово-інвестиційної підтримки суб'єктів реального сектору економіки;
- реалізація експортного потенціалу МСП;

- ініціювання та підтримка створення кластерів за участі партнерів з держав ЄС, особливо в рамках транскордонної співпраці;
- активна промоція інвестиційної привабливості територій, зокрема їх виробничо-експортного комплексу.

#### **Функціонально-інфраструктурні інструменти:**

- створення і розвиток кредитно-фінансових організацій для фінансової підтримки ЗЕД суб'єктів реального сектору економіки;
- ширше використання можливостей інвестиційного сектора шляхом залучення до співпраці провідних закордонних інвестиційних корпорацій для підтримки вітчизняних підприємств на ринках ЄС, створення (в стратегічній перспективі) вітчизняної корпорації закордонних приватних інвестицій для інвестиційної і гарантійної підтримки суб'єктів реального сектору економіки – експортерів;
- посилення участі страхової сфери у мінімізації ризиків та гарантуванні ЗЕД, забезпеченні доступу суб'єктів реального сектору економіки до фінансово-кредитних ресурсів, у т.ч. шляхом створення страхових гарантійних фондів;
- використання і підтримка лізингових програм як засобу просування продукції (зокрема галузей машинобудування і приладобудування) на зовнішні ринки.

#### **Інструменти міжнародного економічного співробітництва:**

- активізація діяльності закордонних торговельних місій України на перспективних ринках з використанням механізмів публічно-приватного партнерства (у т.ч. спільного фінансування зацікавленими приватними компаніями і державою діяльності торговельних місій);
- організація проведення комплексного обстеження підприємств України з метою визначення їх фактичних та потенційних можливостей щодо міжнародної науково-технічної та виробничої кооперації, а також спільного з підприємствами країн ЄС випуску продукції;
- здійснення науково-дослідними інститутами України бенчмаркінгових досліджень щодо порівняння методів організації та управління підприємствами, а також їх економічних результатів з підприємствами-лідерами ЄС з метою вироблення рекомендацій щодо запровадження кращих практик на вітчизняних підприємствах;
- сприяння налагодженню виробничих зв'язків українських виробників з провідними виробниками ЄС, для чого слід посилити поінформованість провідних європейських корпорацій про виробничі можливості України шляхом створення галузевих каталогів продукції, підтримки участі українських виробників у спеціалізованих виставках за кордоном, проведення власних спеціалізованих виставок у провідних країнах світу;
- активізація роботи з міжнародними донорськими організаціями (ЄБРР, USAID, Світовий Банк тощо) щодо розроблення та реалізації проектів технічної допомоги з метою гармонізації національної системи технічного регулювання та стандартів з метою забезпечення експорту української продукції на ринки країн ЄС.

### **Інструменти мікрорівня:**

- посилення мотивації до створення на підприємствах інвестиційних фондів розвитку виробництва для акумуляції власних фінансових ресурсів, забезпечення оновлення основних виробничих засобів, нарощування виробничих потужностей і експортного потенціалу;

- зменшення трансакційних витрат і зміцнення конкурентоспроможності суб'єктів реального сектору економіки за рахунок створення і розвитку кластерів (інших інтеграційних форм господарювання);

- сприяння збільшенню обсягів виробництва, експорту та підвищення економічної ефективності господарської діяльності підприємств;

- реалізація підприємствами спільних проектів (вертикальної та горизонтальної інтеграції) у сфері ЗЕД із залученням фахівців ІТ-сфери, консалтингу, маркетингу, транспорту, ринку фінансових послуг;

- формування стимулів та фінансово-ресурсних можливостей для впровадження на суб'єктах реального сектору економіки міжнародних стандартів управління якістю.

Реалізація комплексного підходу до державної політики фінансово-економічної підтримки суб'єктів реального сектору вітчизняної економіки в умовах дії Угоди про асоціацію з ЄС дозволить покращити систему фінансової підтримки вітчизняних підприємств, зорієнтованих на ЗЕД в рамках Угоди, диверсифікувати та удосконалити структуру експорту, покращити умови для активізації зовнішньоторговельної діяльності та розвинути її середовище, накопичити досвід ефективної державної фінансової політики, посилити євроінтеграційні прагнення України, зміцнити конкурентоспроможність вітчизняних суб'єктів реального сектору економіки на території поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі з ЄС.